

254. *Medicago arabica* (L.) Huds. — Առվույր արարական — Люцерн арарийская

VU* B 1 ab(iii) + 2 ab(iii)

© Gerald F. Guala

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.

Аревшатын И. Г. 2004. Три новых для флоры Армении вида из семейства Fabaceae. Флора, растительность и растительные ресурсы Армении, 15: 111. Ереван.

Heyn C. C. 1970. *Medicago* L. Flora of Turkey, 3: 500. Edinburgh.

Tutin T. G. 1968. *Medicago* L. Flora Europaea, 2: 156. Cambridge.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան

Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեգործիչ: Խոցելի տեսակ է: Հայտնի է մեկ պոպուլյացիա: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ–ից պակաս է: Տեսակի լայն բնոյսանուր տարածման պատճառով սպառնալիքի կարգավիճակը իջեցվել է մինչև VU:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ բնոյգրված չէր:

Բնոյգրված չէ CITES–ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Միամյա, համարյա մերկ բույսեր՝ բարակ բույլ ցողուններով, 20–60 սմ բարձրությամբ: Տերևակիցները՝ լար–ստամանավոր: Տերևիկները՝ սրտաձև, շատ հաճախ, վերևից կենտրոնում դարչնագույն–կարմիր պոստով: Մաղկակիքները ծածկող տերևից կարճ: Մաղկաբույլը 1–5 ծաղիկներով: Պսակը՝ դեղին: Ունյո՝ զնդաձև–գլխաձև, 5–8 մմ արմատգծով, 4–5 պտույտներով:

Տարածում: Հանդիպում է միայն Զանգեզուրի ֆորիստիկական շրջանում («Շիկահող» պետական արգելոց, Վահանավանքի շրջակայք): AOO 12 քառ. կմ է, լոկալիտները՝ 2, որոնց միջև հեռավորությունը 25 կմ է: Հայաստանից բացի, աճում է Արևմտյան Նախակովկասում, Դաղստանում, Աբխազիայում և Աբխազիայի Լճակովկասում, Թալիշում, համարյա ամբողջ Եվրոպայում, Հարավարևմտյան Ասիայում, Հյուսիսային Աֆրիկայում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին լեռնային գոտում, ծ. մ. 700–1100 մ բարձրությունների վրա, խոնավ տեղերում, մարգագետիններում, քարայրներում, անտառների եզրերին, թփերի մասցառուներում: Մաղկում է սալիկ–մայիս ամիսներին, պտույտներում՝ մայիս–հուլիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջանների, պոպուլյացիայի փոքր խտություն, նեղ էկոլոգիական հարմարվածություն:

Պահպանության միջոցառումներ: Պոպուլյացիայի մի մասը պահպանվում է «Շիկահող» պետական արգելոցի տարածքում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Vulnerable species. Only one sub–population is known. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 500 km². The category of threat has been downgraded to VU because of the wide range of general distribution of the species.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Annual, almost glabrous plants. Stems thin, slender, 20–60 cm. Stipules deeply dentate. Leaflets cordiform, often on the upper side in centre with brownish–red spot. Peduncle shorter than bract. Inflorescence 1–4–flowered. Corolla yellow. Legumes globular–cylindrical, 5–7 mm in diameter, with 3–7 coils, covered with small soft prickles.

Distribution. In Armenia it occurs in Zangezur (“Shikahogh” State Reserve, surroundings of Vahanavank) floristic region. AOO is 12 km², the number of locations is 2. Besides Armenia the species grows in West Ciscaucasia, Dagestan, East and West Transcaucasia, Talish, almost the whole Europe, South–West Asia, North Africa.

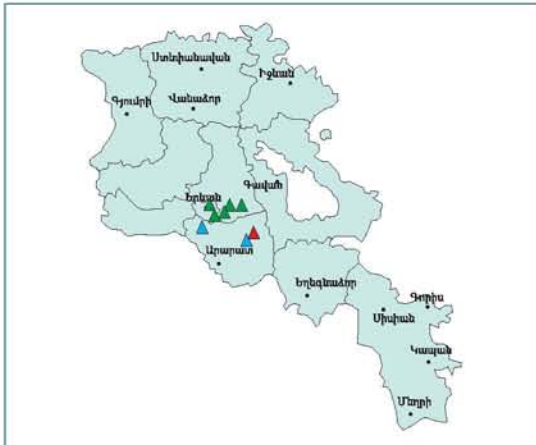
Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitudes of 700–1100 meters above sea level, in wetlands, meadows, in the glades, at the forest edges, in steppe shrubs. Flowering from April to May, fruiting from May to July.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, small density of the population, restricted ecological suitability.

Conservation actions. Part of the population grows in “Shikahogh” State Reserve. Necessary: monitoring of the population state.

255. *Onobrychis hajastana* Grossh. — Կորնգան հայաստանի — Эспарцет айкастанский

EN B 1 ab(i,ii,iii,iv) + 2 ab(i,ii,iii,iv)

© ժամնա Հակոբյան
© Zhanna Hakobyan

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.

Тамашян С. Г. 1962. *Onobrychis* Mill. Флора Армении, 4: 258. Ереван.

Hedge I. C. 1970. *Onobrychis* Adans. Flora of Turkey, 3: 577. Edinburgh.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան
Compiler I. G. Arevshatyan

Կարևորորինք: Վտանգված տեսակ է: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ-ից պակաս է:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա խառաբույս՝ 25–70 սմ բարձրությամբ: Տերևիկները՝ 4–8 զույգ, նեղ-գծային, 10–30 մմ երկարությամբ, 1–2 մմ լայնությամբ: Մտկակիլիկները՝ ծաղկաբույլի հետ միասին 7–20 սմ երկարությամբ: Մտկաբույլը՝ ծաղկեղաց հետո երկարացող: Բաժակը՝ առնչված մագուռ: Պսակը՝ վարդագույն-սպիտակից մինչև կարմիր-վարդագույն: Դրոշը՝ մերկ, 6–10 մմ երկարությամբ: Ունդերը՝ առնչված թավոտ, կառաբը և սկավառակը՝ երկարաձիգ:

Տարածում: Հանդիպում է Գեղամի (Գեղարդ, Չառ, Քյանքյան, Գեղալար գյուղերի շրջակայք) և Երևանի (Ջրվեժ, Ողջաբերդ, Չավաշեն, Գառնի գյուղերի շրջակայք) ֆլորիստիկական շրջաններում: EOO 340 քառ. կմ է, AOO՝ 20 քառ. կմ, լոկալիտետները՝ 3: Հայաստանից բացի, աճում է Նախիջևանում, Հյուսիսարևելյան Անատոլիայում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին և միջին լեռնային գոտիներում, ծ. մ. 800–1850 մ բարձրությունների վրա, տափաստանում, ֆրիգանանում բուսականության մեջ: Մտկում է հունիս–հուլիս ամիսներին, պսակներում՝ հուլիս–օգոստոսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, պոպուլյացիայի վաղը խտություն, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ հողատարածքների յուրացման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պոպուլյացիայի մի մասը պահպանվում է «Էրեբունի» և «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցների տարածքում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 500 km².

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial herbs. Stems 25–70 cm. Leaflets 4–8-paired, narrowly linear, 10–30 x 1–2 mm. Peduncles together with inflorescence 7–25 cm long; inflorescence elongating after flowering. Calyx appressed pilose. Corolla pinkish-white to reddish-pink; flag glabrous, 6–10 mm long. Beans appressed pilose; disc and crest with long prickles.

Distribution. In Armenia it grows in Gegham (surroundings of Geghard, Zar, Qyankyan, Gelayzor villages) and Yerevan (Djrvetz, Voghchaberd, Zovashen, Garni) floristic regions. EOO is 340 km², AOO is 20 km², the number of locations is 3. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan, North-East Anatolia.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower and middle mountain belts, at the altitude of 800–1850 meters above sea level, in the steppes, among phryganoid vegetation. Flowering from June to July, fruiting from July to August.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, small density of the population, loss/degradation of habitats caused by land development.

Conservation actions. Part of the population grows in “Erebuni” and “Khosrov Forest” State Reserves. Necessary: monitoring of the population state.

256. *Onobrychis major* (Boiss.) Hand.-Mazz. — Կորնգան խոշոր — Эспарцет крупный

CR 1 ab(i,ii,iii) + 2 ab(i,ii,iii)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
 © Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
 Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.

Аревшатын И. Г. 2007. Новые виды Fabaceae для флоры Кавказа и Армении. Флора, растительность и растительные ресурсы Армении, 16: 92–93. Ереван.

Hedge 1970. *Onobrychis* Adans. Flora of Turkey, 3: 574. Edinburgh.

Rechinger K.H. 1984. *Onobrychis* Mill. Flora Iranica, 157: 408. Graz.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան

Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեգործիչ: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Հայտնի է մեկ սրբույթային: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 10 քառ. կմ–ից պակաս է:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա խոտաբույս է՝ 50–90 սմ բարձրությամբ: Տերևները՝ 10–35 սմ երկարությամբ: Տերևիկները՝ 6–11 զույգ, երկարավուն–էլիպսաձև: Ծաղկակիրները՝ 15–30 սմ երկարությամբ: Ծաղկաբույլը՝ բազմածաղիկ, պտղի ժամանակ երկարացող, մինչև 6–12 սմ երկարությամբ: Դրաշը՝ մերկ: Ունդերը՝ մատաղիք, քերական տափակած, կիսակլոր, խիտ առնելով բավառ, 7–9 մմ երկարությամբ, փշավոր: Փշերը՝ մանուշակագույն ծայրերով:

Տարածում: Հայտնի է միայն Գարեղեգիսի ֆլորիստիկական շրջանում (Մելիքի լեռնանցք): АОО 4 քառ. կմ է, լոկալիտետը՝ 1: Հայաստանից բացի, աճում է Հարավարևելյան Անատոլիայում, Արևմտյան և Կենտրոնական Իրանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է վերին լեռնային գոտում, ծ. մ. 2200 մ բարձրության վրա, մարգագետնատափաստանում: Ծաղկում է հունիսին, պտղաբերում՝ հուլիսին:

Մահմանափակող գործոններ: Մահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, սրբույթային փոքր խոտաբույս, աճելավայրերի կորստի կամ դեգրադացիայի՝ հողատարածքների յուրացման, արածեցման և ռեկրեացիոն ազդեցության հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության գործողություններ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել հետազոտական աշխատանքներ՝ սրբույթային ծավալը և կառուցվածքը ճշտելու և նոր աճելավայրեր հայտնաբերելու համար, սրբույթային վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Critically endangered species. Only one sub-population is known. The extent of occurrence and area of occupancy are less than 10 km².

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial herbs 50–90 cm. Leaves 10–35 cm long; leaflets 6–11–paired, oblong–elliptic, 10–30 x 2–7 mm. Peduncles 15–30 cm long. Inflorescence many-flowered, elongating after flowering up to 5–12 cm. Flag glabrous. Legumes sessile, slightly compressed, semicircular, 7–9 mm long, densely appressed pilose, prickly; prickles violet on tips.

Distribution. The species grows in Darelegis floristic region (Selim mountain pass). АОО is 4 km², the number of locations is 1. Besides Armenia it grows in South–East Anatolia, West and Central Iran.

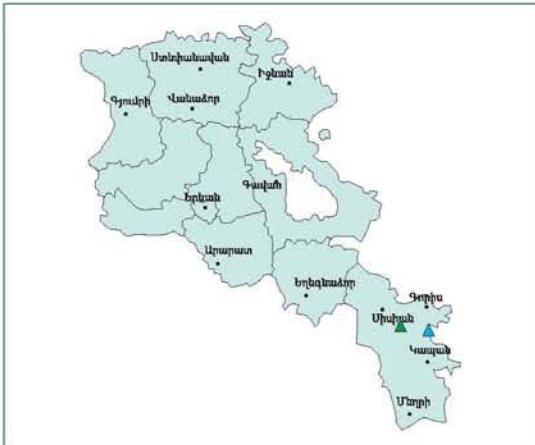
Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in upper mountain belt, at the altitude of 2200 meters above sea level, in the meadow–steppe. Flowering in June, fruiting in July.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, small density of the population, loss/degradation of habitats caused by land development, grazing and recreation impact.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: survey on population numbers and range, search of new habitats, monitoring of the state of the population.

257. *Onobrychis meschetica* Grossh. — Կորեզան մեսխեթական — Эпарчет мессхетский

CR B 1 ab(i,ii,iii) + 2 ab(i,ii,iii)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
 © Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Կարեգորիա: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Անդրկովկասի էնդեմիկ է: Հայտնի է մեկ պոպուլյացիա: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 10 քառ. կմ-ից պակաս է:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա բույս՝ 40–60 սմ բարձրությամբ: Միջին և վերին տերևների տերևիկները՝ օվալ կամ էլիպսոձև, զազաբում՝ բուր-կլորավուն: Մողկաբույլը՝ բազմածաղիկ, ծաղկերուց հետո երկարացող: Պսակը՝ դեղին, նուրբ վարդագույն շերտավոր: Դրոշը՝ արտաքինից բավոտ, 14–17 մմ երկարությամբ: Ունդերը՝ երիկամաձև, ռսիկով, մերկ, փայլուն, մեջքային կարը՝ կորացած:

Տարածում: Հանդիպում է միայն Զանգեզուրի ֆորքիստիկական շրջանում (Շամբ գյուղի և Տաթև ՀԷԿ-ի շրջակայք): AOO 8 քառ. կմ է, լոկալիտետը՝ 1: Հայաստանից բացի աճում է Կենտրոնական և Հարավարևմտյան Անդրկովկասում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոգենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին լեռնային գոտում, ծ. մ. 600–1400 մ բարձրությունների վրա, շիրկակում: Մողկում է մայիս-հունիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հունիս-հուլիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, պոպուլյացիայի փոքր խտություն, ռեկրեացիայի ազդեցություն:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության գործողություններ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել հետազոտական աշխատանքներ պոպուլյացիայի ծավալը և կառուցվածքը ճշտելու և նոր աճելավայրեր հայտնաբերելու համար, պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Critically endangered species. Endemic of Transcaucasia. One sub-population is known. The extent of occurrence and area of occupancy are less than 10 km².

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial herbs 40–60 cm. Leaflets of the middle and upper leaves elliptic bluntly rounded an apex. Inflorescence many-flowered, elongating after flowering. Corolla yellow, with fine pink stripes. Flag pubescent on the outside, 14–17 mm long. Legumes reniform, pedunculate, glabrous, shiny, 10–14 mm long; dorsal suture of legume curved.

Distribution. The species grows in Zangezur floristic region (surroundings of Shamb village and Tatev hydropower station). AOO is 8 km², the number of locations is 1. Besides Armenia the species grows in Central and South-West Transcaucasia.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitude of 600–1400 meters above sea level, in the shiblak. Flowering from May to June, fruiting from June to July.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, small density of the population, recreational impact.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: survey on population numbers and range, search of new habitats, monitoring of the state of the population.

Մկգրնադրյուններ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
 Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.

Аревшатын И. Г. 2007. Новые виды Fabaceae для флоры Кавказа и Армении. Флора, растительность и растительные ресурсы Армении, 16: 92–93. Ереван.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան

Compiler I. G. Arevshatyan

258. *Onobrychis takhtajanii* Sytin — Կորնգան Թախտաձյանի — Эспарпет Тахтаджяна

ENB 1 ab (i,ii,iii,iv) + 2 ab(i,ii,iii,iv)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.

Сытин А. К. 2000. Новый вид *Onobrychis takhtajanii* (Fabaceae) из Армении. Бот. журн. (Санкт-Петербург), 85, 7: 177.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան
Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեգործիչ: Վտանգված տեսակ է: Հայաստանի էնդեմիկ է: Հայտնի է մեկ մասնատված պոպուլյացիա, որի տարածման շրջանի մակերեսը 5000 քառ. կմ-ից պակաս է, բնակչության շրջանի մակերեսը՝ 500 քառ. կմ-ից պակաս: Աճում է հողերի ինտենսիվ յուրացման տարածքներում:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ բնդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա խոտաբույս՝ 20–90 սմ բարձրության: Տերևիկները՝ 4–8 զույգ, 10–30 սմ երկարության, նեղ կամ լայն գծային: Ծաղկակիքները՝ 6–25 սմ երկարության: Ծաղկաբույրը՝ ծաղկերուց հետո երկարացող: Բաժակը՝ մերկ, ատամիկները՝ երկարավուն-եռանկյուն, միայն ներքևի կեսում՝ եզրերից վեր ուղղված բարձրներով: Պսակը՝ վարդագույն սպիտակ կամ սպիտակ: Ունդերը՝ նստալիք, հակաեռանկյուն կամ կիսակրթ, խիտ և առեղծ քավոտ, փշերը կառարի և սկավառակի վրա 1–5-ական, 0,5–1,5 մմ երկարությամբ: մեջքային կարը՝ ուղիղ:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է Երևանի (Տիգրանաշեն, Ջանգալատուն, Ուրծալանջ գյուղերի շրջակայք) և Գարեղեզիսի (Մելիմի լեռնանցք, Այարի կիրճ) ֆլորիստիկական շրջաններում: EOO 530 քառ. կմ է, AOO՝ 24 քառ. կմ, լոկալիտները՝ 4:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիզոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է միջին և վերին լեռնային գոտիներում, ծ. մ. 1600–2200 մ բարձրությունների վրա, մարգագետիններում, մարգագետնատափաստանում, խճաքաբուս և կրաքարային լանջերին: Ծաղկում է հունիս–հուլիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հուլիս–օգոստոսին:

Սահմանափակող գործոններ: Աճելավայրերի կորստի կամ դեգրադացիայի՝ հողատարածքների յուրացման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության գործողություններ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ, ստեղծել նոր ԲՀՊՏ Այարի կիրճում:

Category. Endangered species. Endemic of Armenia. One fragmented population is known. The extent of occurrence is less than 5000 km², the area of occupancy is less than 500 km². The species grows in the area of intensive land development.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial herbs 20–90 cm. Leaflets 4–8-paired, 10–30 cm long, narrowly or widely linear. Peduncles 6–13 cm long. Inflorescence elongating after flowering. Calyx tube glabrous; teeth oblong-triangular, glabrous, only in lower half at margins with upright cilia. Corolla pinkish-white or white. Legumes sessile, inversely triangular or semicircular, densely and appressed pilose; prickles on disc and crest by 1–5, 0,5–1,5 mm long; dorsal suture of legume straight.

Distribution. In Armenia it grows in Yerevan (surroundings of Tigranashen, Zangakatun, Urtsalandzh villages) and Darelegis (Selim mountain pass, Ayar gorge) floristic regions. EOO is 530 km², AOO is 24 km², the number of locations is 4.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in middle and upper mountain belts, at the altitude of 1600–2200 meters above sea level, in the steppes, meadow-steppes, on stony slopes. Flowering from June to July, fruiting from July to August.

Limiting factors. Loss/degradation of habitats caused by land development.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: establishment of specially protected nature areas in Ayar Gorge, monitoring of the population state.

259. *Oxytropis armeniaca* Sosn. ex Mulk. — Գառնառվույր հայկական — Острокильница армянская

EN B 1 ab(i,ii,iii) + 2 ab(i,ii,iii)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Կարևորիք: Վառնագված տեսակ է: Հայաստանի էնդեմիկ է: Արեալը խիստ մասնատված է: Տարածման շրջանի մակերեսը 5000 քառ. կմ–ից պակաս է, բնակության շրջանի մակերեսը՝ 500 քառ. կմ–ից պակաս:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES–ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա անցողյուն բույս՝ 15–30 սմ բարձրության, ծածկված երկար դեղին և սպիտակ մազիկներով: Տերևները՝ 8–18 սմ երկարության: Տերևիկները՝ 12–19 գույգ: Շաղկապիկները՝ ամուր, ուլիղ, տերևները՝ գերազանցող: Շաղկապույրը՝ բազմածաղիկ, կոթավուն–ծվածկ, գլխիկավածակ, պտղի ժամանակ երկարացող: Պսակը երկնամանուշակագույն: Դրոշը՝ 17–22 մմ երկարության: Ունդերը՝ երկարավուն–ծվածկ, կարճ, սև և սպիտակ մազոտ, 23 մմ երկարության, 8–9 մմ լայնության:

Տարածում: Հանդիպում է Լոռու (Չորագետի վերին հոսանք), Սևանի (Շորժա և Զիլ գյուղերի շրջակայք) և Գեղամի (Գեղձոր) ֆլորիստիկական շրջաններում: EOO 1860 քառ. կմ է, AOO՝ 16 քառ. կմ, լոկալիտները՝ 4:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է վերին լեռնային և ենթալպյան գոտիներում, ծ. մ. 1950–2700 մ բարձրությունների վրա, մարգագետիններում, չոր քարքարոտ խճաքարոտ և կրաքարային լանջերին: Շաղկում է հունիս–հուլիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հուլիս–օգոստոսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, բույլ գեներատիվ վերարտադրություն, անբավարար կորուստ կամ դեգրադացիա՝ ինտենսիվ արածեցման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պապուլյացիայի մի մասը պահպանվում է «Սևան» ազգային պարկի տարածքում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պապուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. Endemic of Armenia. The area of distribution is fragmented. The extent of occurrence is less than 5000 km², the area of occupancy is less than 500 km².

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Stemless perennial herbs 10–30 cm, covered with long, yellow and white hairs. Leaves 8–18 cm long; leaflets 12–19–paired. Peduncles firm, erect, exceeding the leaves; inflorescence many-flowered, capitate-ovate, elongating after flowering. Corolla light blue-violet. Flag 17–22 mm long. Legumes oblong-ovate, 23 x 8–9 mm, covered with short, black and white hairs.

Distribution. In Armenia it grows in Lori (upper stream of Dzoraget river), Sevan (surroundings of Shordzha and Djil villages) and Gegham (Gridzor) floristic regions. EOO is 1860 km², AOO is 16 km², the number of locations is 4.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in upper and sub-alpine belts, at the altitude of 1950–2700 meters above sea level, in the meadows, on dry stony slopes. Flowering from June to July, fruiting from July to August.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, weak generative reproduction, loss/degradation of habitats caused by intensive grazing.

Conservation actions. Part of the population grows in “Sevan” National Park. Necessary: monitoring of the population state.

Սկզբնաղբյուրներ/References

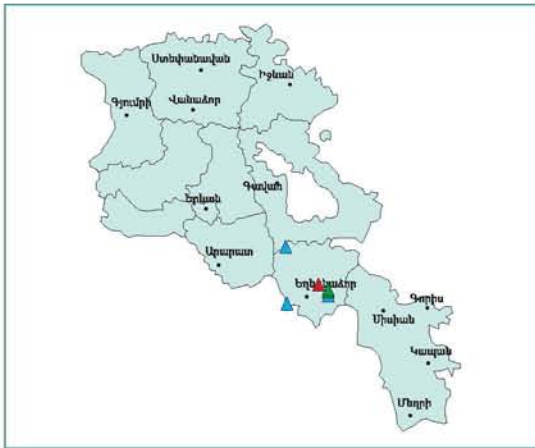
Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.

Мулкиджанян Я. И. 1962. Род *Oxytropis* DC. Флора Армении, 4: 217. Ереван.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան
Compiler I. G. Arevshatyan

260. *Oxytropis karjaginii* Grossh. — Գառնառվույր Կարյագինի — Острокильница Карягина

EN B 1 ab(i,ii) + 2 ab(i,ii)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
 © Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
 Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.
 Красная книга Армянской ССР. 1989: 121. Ереван.
 Мулукджанян Я. И. 1964. Род *Oxytropis* DC. Флора Армении, 4: 212. Ереван.
 Hedge I. C., Lamond J. M. 1970. *Oxytropis* DC. Flora of Turkey, 3: 259. Edinburgh.
 Vassilczenko I. T. 1984. *Oxytropis* DC. Flora Iranica, 157: 138. Graz.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան
 Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեգործիչ: Վտանգված տեսակ է: Հայտնի է մեկ մասնատված պոպուլյացիա՝ 500 քառ. կմ–ից պակաս տարածման և բնակչության շրջանների մակերեսով:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 1 կարգավիճակով՝ ոչնչացման սպառնալիքի ենթակա տեսակ:

CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում ընդգրկված չէ:

Նկարագրություն: Բազմամյա երկարամազ մոխրագույն անցուղուն բույս է: Տերևները՝ 4–16 սմ երկարությամբ: Տերևիկները՝ 6–10 գույգ, երկարավուն–էլիպսաձև: Ծաղկակիրները՝ համարյա տերևներին հավասար, 5–16 (25) սմ երկարությամբ: Ծաղկաբույլը՝ գլխիկանման, 4–8 (14) ծաղիկներով: Պսակը՝ վառ ծիրանամանուշակագույն, 11–14 մմ երկարությամբ: Ունդերը՝ երկարավուն, քույլ կարացած, 15–25 մմ երկարությամբ, երկար, խիտ, փափուկ սպիտակամազ:

Տարածում: Հանդիպում է միայն Գարեղեգիսի ֆորիստիկական շրջանում (Նաչիկ գյուղի շրջակայք, Այարի կիրճ, Սելիմի լեռնանցք): EOO 150 քառ. կմ է, AOO՝ 20 քառ. կմ, բնակատեղիները՝ 3: Հայաստանից բացի, աճում է Նախիջևանում, Հյուսիսարևելյան Անատոլիայում և Հյուսիսարևմտյան Իրանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է միջին և վերին լեռնային գոտիներում, ծ. մ. 1200–2400 մ բարձրությունների վրա, չոր քարքարոտ, խճաքայտ տեղերում, տափաստանային և մարգագետնատափաստանային գոտու քարաքափվածքների վրա: Ծաղկում է մայիս–հունիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հունիս–հուլիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակչության շրջաններ, պոպուլյացիայի փոքր խառնուրդ, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ հողատարածքների յուրացման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության գործողություններ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ, ստեղծել նոր ԲՀՊՏ Այարի կիրճում:

Category. Endangered species. One fragmented sub-population is known. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 500 km².

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 1: Endangered species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial stemless grey herbs, covered with long white hairs. Leaves 4–16 cm long; leaflets 6–10-paired, oblong–elliptic. Peduncles almost equal to leaves, 5–16 (25) cm long; inflorescence capitate, 4–8 (14)-flowered. Corolla bright purple–violet, 11–14 mm long. Legumes oblong, slightly curved, 15–25 mm long, densely covered with long, soft, white hairs.

Distribution. In Armenia it grows only in Darelegis (surroundings of Khachik village, Ayar gorge, Selim mountain pass) floristic region. EOO is 150 km², AOO is 20 km², the number of locations is 3. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan, North–East Anatolia and North–West Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in middle and upper mountain belts, at the altitude of 1200–2400 meters above sea level, in dry, stony slopes and scree in steppe and meadow–steppe belts. Flowering from May to June, fruiting from June to July.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, small density of the population, loss/degradation of habitats caused by land development.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: establishment of specially protected nature area in Ayar Gorge, monitoring of the population state.

261. *Oxytropis lazica* Boiss. — Գառնառվույր լազիսթանյան — Острокильница лазистанская

EN B 1 ab(i,ii,iii) + 2 ab(i,ii,iii)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Կարեգործիք: Վտանգված տեսակ է: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ-ից պակաս է: Արեալը խիստ մասնատված է:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 3 կարգավիճակով՝ կրճատվող տեսակ:

CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում ընդգրկված չէ:

Նկարագրություն: Բազմամյա գետնամերձ անցողուն բույս, ծածկված երկար դեղին և սպիտակ մազիկներով: Տերևները՝ 2–6 սմ երկարության: Տերևիկները՝ 9–15 զույգ: Ծաղկակիրները՝ բույլ, ծաղկաբույլի հետ միասին 2,5–8 սմ երկարության: Ծաղկաբույլը՝ սակավածաղիկ, 4–10 ծաղիկներով, պտղի ժամանակ չերկարացող: Պսակը՝ բաց երկնամանուշակագույն: Գրողը՝ 17–20 մմ երկարության: Ունդերը՝ ձվաձև-երկարավուն, թեթևակի կորացած, մինչև 20 մմ երկարության, կարճամազ:

Տարածում: Հանդիպում է Սևանի (Արտանիշի թերակղզի) և Գեղամի (Դեռնազագարներ Սևար, Ջիարեթ, Հատիս, Քյանքրան գյուղի շրջակայք) ֆլորիստիկական շրջաններում: EOO 440 քառ. կմ է, AOO՝ 20 քառ. կմ, լոկալիտները՝ 5: Հայաստանից բացի, աճում է Արևմտյան Անդրկովկասում և Հյուսիսարևելյան Անատոլիայում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիլոգենետիկական առանձնահատկություններ: Աճում է ենթալպյան և ալպյան լեռնային գոտիներում, ծ. մ. 2000–3300 մ բարձրությունների վրա, մարգագետիններում, քարքարոտ լանջերին և քարաթափվածքների վրա: Ծաղկում է հունիս-հուլիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հուլիս-օգոստոսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, բույլ վերարտադրություն, ինտենսիվ արածեցում:

Պահպանության միջոցառումներ: Պաշտպանության մի մասը պահպանվում է «Սևան» ազգային պարկի տարածքում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պաշտպանության վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 500 km². The area of distribution is fragmented.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 3: Reducing species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial stemless stocky herbs, covered with long, yellow and white hairs. Peduncles slender, together with inflorescence 2,5–8 cm long. Inflorescence 4–10-flowered, not elongating after flowering. Corolla light or violet-blue. Flag 17–20 mm long. Legumes ovate-oblong, slightly curved, up to 20 mm long, shortly pilose.

Distribution. In Armenia it grows only in Sevan (Artanish peninsula) and Gegham (mountains Sevsar, Ziaret, Hadis, surroundings of Qyanqyan village) floristic regions. EOO is 440 km², AOO is 20 km², the number of locations is 5. Besides Armenia the species grows in West Transcaucasia and North-East Anatolia.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in sub-alpine and alpine belts, at the altitude of 2000–3300 meters above sea level, in the meadows, on stony slopes and screes. Flowering from June to July, fruiting from July to August.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, weak regeneration, intensive grazing.

Conservation actions. Part of the population grows in “Sevan” National Park. Necessary: monitoring of the population state.

Սկզբնաղբյուրներ/References

- Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.
Красная книга Армянской ССР. 1989: 122. Ереван.
Мулкиджанян Я. И. 1962. Род *Oxytropis* DC. Флора Армении, 4: 217. Ереван.
Hedge I. C., Lamond J. M. 1970. *Oxytropis* DC. Flora of Turkey, 3: 257. Edinburgh.
Կազմող՝ Ի. Գ. Արեշատյան
Compiler I. G. Arevshatyan

262. *Sphaerophysa salsula* DC. — Մֆերոֆիզա աղուփային — Сферофиза солянковая

VU* B 1 ab(i,ii,iii) + 2 ab(i,ii,iii)

© Գեորգի Ֆայվշ
© Georgi Fayvush

Սկզբնաղբյուրներ/References

- Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.
Горшкова С. Г. 1945. Род *Sphaerophysa* DC. Флора СССР, 11: 312. М., Л.
Закарян М. В., Файвус Г. М. 1991. *Sphaerophysa* (Fabaceae) – новый род для флоры Армении. Биолог. ж. Армении, 44, 1: 53–54. Ереван.
Гроссгейм А. А. 1952. Род *Sphaerophysa* DC. Флора Кавказа, 5: 237. М., Л.
Rechinger K. H. 1984. *Sphaerophysa* DC. Flora Iranica, 157: 66. Graz.
Հավանոր Բ. Գ. Արևշատյան
Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեգործիչ: Խոցելի տեսակ է: Ներկայումս հայտնի են երկու պոպուլյացիաներ, որոնց տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ-ից պակաս է: Նկատի ունենալով տեսակի լայն բնոյնանությունը տարածումը՝ սպառնալիքի կատեգորիան իջեցվել է մինչև VU:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա խոտաբույս՝ ուղիղ կանգնած ցողուններով, 30–100 սմ բարձրությամբ: Տերևները՝ կենտ փետրածև: Տերևիկները՝ 6–11 զույգ, առնելով քաղցր, մախրագույն, էլիպսաձև, բութ զագարով: Ծաղկաբույլը՝ 7–15 ծաղիկներով: Պսակը՝ ծիրանագույն, 10–12 մմ երկարությամբ: Ունդը՝ երկար ոտիկի վրա, փքված, քաղամբային, մերկ, 2–2,5 սմ երկարությամբ:

Տարածում: Հանդիպում է միայն Երևանի ֆլորիստիկական շրջանում (Արմավիր, Արարատ): EOO 190 քառ. կմ է, AOO՝ 16 քառ. կմ, լիպլիտները՝ 2: Հայաստանից բացի, աճում է Ռուսաստանի եվրասիական մասի հարավում, Միջին Ասիայում, Ղազախստանում, Իրանում, Աֆղանստանում, Ալբանիայում, Տուրքիայում, Մոնղոլիայում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիզոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին լեռնային գոտում, ծ. մ. 800–900 մ բարձրությունների վրա, աղակալած ճահիճներում, ստուների ավերիվ: Ծաղկում է հունիս–հուլիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հուլիս–օգոստոսին:

Սահմանափակող գործոններ: Աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ ճահիճների չորացման, արածեցման, բուսականության այրման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: ՀՀ Կառավարության 2008 թ. որոշմամբ՝ Արարատի աղակալած ճահիճները ընդգրկվել են բնության հուշարձանների ցանկում, որպես «Աղակալած ճահճոտ»։ Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Vulnerable species. At present two sub-populations are known. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 500 km². The category of threat has been downgraded to VU taking into consideration the expansion of the distribution range of the species.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial herbs. Stems erect, 30–100 cm. Leaves imparipinnate; leaflets 6–11-paired, adpressed pilose, grayish, elliptic, obtuse. Inflorescence 7–15-flowered. Corolla purple, 10–12 mm long. Legume on long peduncle, inflated, membranous, glabrous, 2–2,5 cm long.

Distribution. In Armenia it occurs only in Yerevan (Armavir, Ararat) floristic region. EOO is 190 km², AOO is 16 km², the number of locations is 2. Besides Armenia the species grows in the south of European Russia, Middle Asia, Kazakhstan, Iran, Afghanistan, Altay, Tuva, Mongolia.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitudes of 800–900 meters above sea level, in salt marshes, along the banks of streams. Flowering from June to July, fruiting from July to August.

Limiting factors. Loss/degradation of habitats caused by drainage of marshes, grazing and vegetation burning.

Conservation actions. According to RA Government decree on 2008 the salt marshes of the Ararat Plain were included in the list of nature monuments as “Salt Marsh”. Necessary: monitoring of the population state.

263. *Trifolium angustifolium* L. — Երեքնուկ նեղափերև — Клевер узколиственный

$$EN^* B \ 1 \ ab(iii) + 2 \ ab(iii)$$

© www.floradecanarias.com

Մկգ բնադրյուրներ\References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի,
Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբա-
նության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանու-
թյան ինստիտուտի հեղափոխումների նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.

Мирзоева Н. В. 1962. Род *Trifolium* L. Флора Армении, 4: 78. Ереван.

Heller D. 1984. *Trifolium* L. Flora Iranica, 157: 305. Graz.
Townsend 1974. *Trifolium* L. Flora of Iraq, 3: 162.
Baghdad.

Zohary M. 1970. *Trifolium* L. Flora of Turkey, 3: 434. Edinburgh.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան

Compiler I. G. Arevshatvan

Կարեգործի: Վստահված տեսակ է: Հայտնի է մեկ սրահայտա-
ցիա 10 բառ. կմ–ից պակաս տարածման և բնակություն չըջանների
մակերեսով: Նկատի ունենալով տեսակի լայն ընդհանուր տարածու-
մը՝ սպառնալիքի կատեգորիան իջեցվել է մինչև EN:

Հայաստանի Կարմիր զորքի առաջին հրատարակության մեջ
ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Միամյա բաժնոտ բույս՝ 10-60 սմ բարձրությամբ: Տերևիկները՝ զծային, մինչև 8 սմ երկարությամբ, 2-4 մմ լայնությամբ: Ծաղկաբույլը՝ միայնակ, հասկանման, 1,5-8 սմ երկարությամբ: Բաժակը՝ լիսն բաժնոտ, երախում ճեղքանման նեղացած՝ կոշտուկային հաստացումով: Ատամնիկները՝ բզածև, պտղի ժամանակ՝ աստղաձև դասավորված: Դասակը՝ վարդապտյուն, բաժակին հազիվ գերազանցող, 10-12 մմ երկարությամբ:

Տարածում: Հանդիսաւում է Զանգեզուրի ֆորքստիկական շրջանում (Կապանի, Ճակատենի, Ներքին Հանդի, Ծովի շրջակայք): AOO 8 քառ. կմ է, լոկալիտետը՝ 1: Հայաստանից բացի աճում է Դալստանում, Անդրկովկասում, Դրինում, միջերկրածովյան սովազանում, Մակրոնեզիայում, Անատոլիայում, Իրանում, Հյուսիսային Աֆրիկայում:

Կենսաբանական, Էկոլոգիական և Ֆիզրոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է սառրիին լեռնային զտում, ծ. մ. 800–1000 մ բարձրությունների վրա, չոր լանջերին, թփերի մեջ, անտառների եզրերին: Մաղկում է մայիս–հունիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հունիս–հոկտիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ:

Պահպանության միջոցառումներ: Պաշտպանցիայի մի մասը պահպանվում է «Շիկադո» պետական ազդեցիկ տարածքում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պաշտպանցիայի փճակի մանիթրինգ:

Category. Endangered species. One sub-population is known. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 10 km². Taking into consideration the wide range of general distribution of the species the category of threat has been downgraded to EN.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Annual pubescent plants 10–60 cm. Leaflets linear, up to 8 x 2–4 mm. Inflorescence solitary, spiciform, 1.5–8 cm long. Calyx densely pubescent in the gorge, chinked, narrowed into crevice, with callose thickening; teeth subulate, at fruits divaricate–stellate. Corolla pink, hardly exceeding the calyx, 10–12 mm long.

Distribution. In Armenia it grows in Zangezur (surroundings of Kapan, Chakaten, Nerkin Hand, Tsav) floristic region. AOO is 8 km², the number of locations is 1. Besides Armenia the species grows in Dagestan, Transcaucasia, the Crimea, Mediterranean Sea Basin, Makaronesia, Anatolia, Iran, North Africa.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitudes of 800–1000 meters above sea level, on dry slopes, among steppe shrubs, at forest edges. Flowering from May to June, fruiting from June to July.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy.

Conservation actions. Part of the population grows in "Shikahogh" State Reserve. Necessary: monitoring of the population state.

264. *Trifolium grandiflorum* Schreb. — Երեքնուկ խոշորածաղիկ — Клевер крупноцветковый (= *T. speciosum* Willd.)

VU* B 1 ab(i,ii,iii,iv) + 2 ab(i,ii,iii,iv)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.
Мирзоева Н. В. 1962. Род *Trifolium* L. Флора Армении, 4: 75. Ереван.
Coombe D. E. 1968. *Trifolium* L. Flora Europaea, 2: 165. Cambridge.
Heller D. 1984 *Trifolium* L. Flora Iranica, 157: 292. Graz.
Townsend C. C. 1974. *Trifolium* L. Flora of Iraq, 3: 195. Baghdad.
Zohary D. E. 1968. *Trifolium* L. Flora of Turkey, 3: 398. Edinburgh.

Կազմող Ի. Գ. Արևշատյան
Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեգործիչ: Խոցելի տեսակ է: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ-ից պակաս է:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Միամյա բույս՝ 10–30 սմ բարձրությամբ: Ծալրային տերևներ կոթունիկով, եզրինները՝ նստադիր: Ծաղկաբույյր՝ նոսր, գլխիկանման, 8–20 ծաղիկներով: Բաժակը՝ կանոնավոր, համարյա մերկ, վերին 2 ատամիկը՝ շատ կարճ ներքևի երեքից: Պսակը՝ մանուշակագույն, ծաղկելուց մուգ դարչնամանուշակագույն: Դրոշը՝ 9–11 մմ երկարության, վերին մասում լայնացած՝ կլորավուն հովիտաձև թիթեղի ձևով, 5–7 մմ լայնության, ներքևում՝ նեղացած սեպաձև ոտիկի:

Տարածում: Հանդիպում է Մեղրու ֆլորիստիկական շրջանում (Ագարակ, Կարճևան, Լեհվազ, Կուրիս, Նյուվադի գյուղերի շրջակայք): EOO 150 քառ. կմ է, AOO՝ 12 քառ. կմ, լոկալիտետները՝ 3: Հայաստանից բացի, աճում է Թաիլանդում, Հարավարևելյան Եվրոպայում, Հարավարևմտյան Ասիայում, Անատոլիայում, Իրանում և Իրանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիզոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին լեռնային գոտում, ծ. մ. 800–1100 մ բարձրությունների վրա, չոր քարքարոտ, ժայռոտ լանջերին, թփերի մացառուտներում, ֆրիգանանման բուսականության մեջ: Ծաղկում է մայիս–հունիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հունիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, պոպուլյացիայի փոքր խտություն, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ լեռնա–արդյունահանող արդյունաբերության ակտիվացման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության գործողություններ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ, ստեղծել նոր ԲՀՊՏ Մեղրու շրջանի Ագարակ ավանի շրջակայքում:

Category. Vulnerable species. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 500 km².

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Annual plants 10–30 cm. Terminal leaflet on small petiole, lateral ones sessile. Inflorescence loose, capitate, 8–20-flowered. Calyx almost glabrous, 2 upper teeth much shorter than 3 basal ones. Corolla violet, after flowering dark violet. Flag 9–11 mm long, in upper part widened into flabellate lamina 5–7 mm wide, in lower part narrowed into cuneate claw.

Distribution. In Armenia it occurs only in Meghri (surroundings of Agarak, Karchevan, Lehvaz, Kuris, Nyuvadi villages) floristic region. EOO is 150 km², AOO is 12 km², the number of locations is 3. Besides Armenia the species grows in Talish, South-East Europe, South-West Asia, Anatolia, Iraq, Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitudes of 800–1100 meters above sea level, on dry stony and rocky slopes, in shibliak, among phryganoid vegetation. Flowering from May to June, fruiting in June.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, small density of the population, loss/degradation of habitats caused by the expansion of the mining industry.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: establishment of specially protected nature area in vicinity of Agarak settlement of Meghri region, monitoring of the population state.